Oświadczenie złożone
przez senator Joannę Sekułę
na 51. posiedzeniu Senatu
w dniu 28 stycznia 2026 r.

Oświadczenie skierowane do minister rodziny, pracy i polityki społecznej Agnieszki Dziemianowicz-Bąk

Moje oświadczenie dotyczy systemowej luki uniemożliwiającej przyznawanie środków pieniężnych z tytułu pieczy zastępczej w przypadkach powierzenia pieczy bieżącej na podstawie orzeczenia sądu, dotyczącego zabezpieczenia do czasu rozprawy, oraz dramatycznej sytuacji rodzin zastępczych w Polsce, a przede wszystkim w mieście Sosnowcu.

Zwracam się do pani ministry w sprawie powtarzających się systemowych problemów z dostępem do świadczeń pieniężnych wskazanych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadkach, gdy sąd opiekuńczy powierza opiekunom pieczę bieżącą nad dzieckiem w trybie zabezpieczenia do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. Ostatnio 2 rodziny z Sosnowca zgłosiły się z identycznym problemem. Sąd powierzył im pieczę bieżącą nad spokrewnionymi dziećmi, jednak miejski ośrodek pomocy społecznej odmawia świadczeń, powołując się na interpretację Departamentu Polityki Rodzinnej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 października 2020 r. Resort wskazał wówczas, że świadczenia przysługują wyłącznie rodzinom zastępczym ustanowionym orzeczeniem sądu lub osobom tymczasowo pełniącym funkcję rodziny zastępczej. Brak sformułowania „zastępcza" w postanowieniu sądu blokuje świadczenia.

Tymczasem opiekunowie faktycznie ponoszą pełne koszty utrzymania dziecka, wychowania go i opieki nad nim – bytowe, zdrowotne i edukacyjne. Dziecko pozostaje bez wsparcia finansowego, które otrzymywałoby w pieczy zastępczej. Ugruntowana linia orzecznicza sądów administracyjnych jest taka, że świadczenie przysługuje również w pieczy bieżącej, powierzonej orzeczeniem sądu, na podstawie wykładni celowościowej, funkcjonalnej i prokonstytucyjnej, zakres obowiązków pokrywa się bowiem z zadaniami pieczy zastępczej. Ponadto odmienne traktowanie narusza zasadę równości wynikającą z art. 32 konstytucji oraz dobro dziecka jako wartość nadrzędną, wynikającą z Konwencji o prawach dziecka i konstytucji. Zapadają wyroki. Przywołałabym tutaj 2 najbardziej wyraziste: są to wyroki wojewódzkich sądów administracyjnych w Gliwicach i w Krakowie odpowiednio z 9 stycznia 2025 r. i z 1 kwietnia 2025 r., w których jednoznacznie określono powierzenie pieczy bieżącej jako równorzędne z orzeczeniem sądu opiekuńczego, dające prawo do świadczeń pieniężnych, na równi z pieczą zastępczą.

Sytuacja rodzin zastępczych w Polsce jest trudna, a liczba dzieci wymagających pieczy zastępczej stale rośnie. W Sosnowcu sytuacja jest szczególnie problematyczna. Brakuje rodzin zastępczych mimo wielkich wysiłków miasta. Brak stabilnego wsparcia finansowego w przypadkach pieczy bieżącej zniechęca potencjalnych opiekunów, utrudnia promocję pieczy zastępczej i pozyskiwanie nowych rodzin. Sytuacja ta obciąża dodatkowo i tak już przeciążone sądy, które muszą rozpatrywać liczne wnioski o wyjaśnienie lub doprecyzowanie postanowień. Proces dochodzenia świadczeń po odmowie MOPS jest wieloetapowy i wyjątkowo czasochłonny. Opiekun składa bowiem do sądu opiekuńczego wniosek o wyjaśnienie lub doprecyzowanie postanowień – czy piecza bieżąca jest równoznaczna z pieczą zastępczą lub powierzeniem funkcji rodziny zastępczej. Postępowanie trwa kilka, a nawet kilkanaście miesięcy. W tym czasie dziecko pozostaje bez wsparcia finansowego, a sądy, i tak już obciążone tysiącami innych spraw, muszą zajmować się kolejnymi wnioskami wyjaśniającymi. W przypadku ponownej odmowy MOPS opiekun może złożyć odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego, a w razie dalszej odmowy – skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego. To rozwiązania nieefektywne, kosztowne dla państwa i naruszające zasadę szybkiej ochrony dobra dziecka jako wartości nadrzędnej.

W związku z tym zwracam się z następującymi pytaniami.

1. Jakie jest aktualne stanowisko Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wobec interpretacji z 20 października 2020 r. w świetle linii orzeczniczej WSA z 2025 r.? Czy resort wyda nowe wytyczne dla gmin i powiatów nakazujące stosowanie wykładni celowościowej i prokonstytucyjnej?

2. Czy ministerstwo planuje nowelizację ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tak aby świadczenia przysługiwały automatycznie opiekunom, którym sąd powierzył pieczę bieżącą lub inną formę tymczasowej opieki?

3. Czy ministerstwo analizowało skalę tego zjawiska, tzn. liczbę odmów świadczeń w przypadku pieczy bieżącej w latach 2023–2025, oraz jego wpływ na rekrutację rodzin zastępczych, zwłaszcza w miastach takich jak Sosnowiec, gdzie brakuje rodzin przy rosnącej liczbie dzieci?

Joanna Sekuła